СЕН СИР

В един юлски ден на 1904 г. мрачно настроение настъпило в семейството на Анри дьо Гол. Случило се това, което тук с тревога очаквали вече няколко години: парламентът приел закон, с който се забранявало на религиозните конгрегации да преподават в училищата. Дотогава имало още някаква надежда, че съпротивата на църквата срещу антиклерикалното законодателство ще се увенчае с успех. Светите отци разпалвали яростен фанатизъм и подели шумно движение в защита на „свободното" училище. В най-назадничавите департаменти, като Финистер, работата стигнала до въоръжени сблъсквания между вбесените католици и полицията, която изгонвала монасите от училищата. Но основната маса на населението не подкрепяла „черната партия". Закриването на йезуитския колеж „Непорочно зачатие", както и други заведения от подобен род, било само въпрос на време. Къде ще се учат сега Шарл и тримата му братя? Нещо повече, благополучието на цялото семейство се оказало в опасност: нали неговият глава в това време завеждал учебната част в колежа на ул. „Вожирар".

Междувременно Шарл успешно бил завършил вече класа по реторика. Но той бил още твърде млад и било рано да държи изпит за бакалавър. За да не се губи време, записали го в класа по философия. Но нямал възможност да завърши ученето си в Париж. Републиката била неумолима: преподавателската дейност на йезуитите била забранена. Разбира се, Шарл дьо Гол би могъл да продължи ученето си в някой светски колеж. Неговите родители обаче презирали тези републикански заведения. През 1907 г. бащата изпратил сина си да се учи в чужбина, в Белгия. Тук се преместили парижките йезуити и основали колежа „Светото сърце". Той бил настанен в Антоан, близо до Турне, почти до френската граница. Шарл дьо Гол продължил ученето си близо до знаменитото място на по-

лесражението при Фонтеноа, сега засадено с цвекло. Недалеч оттам били легендарните хълмове Ватерлоо. Колежът бил пак привилегировано учебно заведение — много от неговите ученици носели имена с благородническа представка и се обръщали един към друг само на „вие". Ненапразно колежът заел бившия замък на принц Дьо Лин, тухлената фасада на който се издигала над река Еско.

Шарл дьо Гол учил в специалния математически клас и проявявал големи способности по математика. Преподавателите го съветвали след завършване на колежа да постъпи в Политехниката, но юношата, който някога мечтаел да стане мисионер, вече бил направил окончателния избор на своя път. Той искал да бъде офицер и имал намерение да постъпи във военното училище в Сен Сир. В него не случайно се появил стремеж към кариерата на професионален военен. На пръв поглед изглеждало нещо обикновено за един младеж от аристократичен произход, възпитан в йезуитски колеж и в консервативно семейство, да има предубеждение към всички републикански институти освен традиционните „устои на обществото": църквата и армията. Но това просто обяснение съвсем не изчерпва мотивите, подбудили младия Дьо Гол да избере военното поприще. Този избор бил резултат на продължителни размисли за съдбата на родината и за собствения му жизнен път, закономерен плод на неговото духовно развитие, извършило се в сложната, напрегната и противоречива интелектуална атмосфера на Франция в началото на днешния век.

По-късно сам Дьо Гол ще опише тази атмосфера, както я виждал в юношеските си години: „Появата на Бутру и Бергсон в областта на философията, които обновиха френския духовен живот, тайнственото очарование на Пеги, ранната зрелост на младежта, чувствуваща приближаването на кървавата жътва, и влиянието на Барес в литературата внедряваха на елита съзнанието за вечните национални ценности, които го свързваха с прадедите..."

Всъщност в това кратко изреждане на имена, течения и явления е ключът за разбиране на духовния мир на младия Дьо Гол, на ония влияния, на които бил подложен на 15—20-годишната си възраст, на оня начин на мислене и светоусещане, който запазил в основни линии през целия си живот. В обкръжаващата го среда се чувствували страх и обърквание пред кру-

шението на много представи: интелектуална криза обхванала буржоазната интелигенция, която отразявала кризата на цялото общество. Вкоренилите се през предишните десетилетия възгледи на механистичния материализъм, които се отразили особено ярко в различните течения на философията на позитивизма, претърпели банкрут пред най-новите открития на физиката, биологията, психологията и другите науки. Предишното уважение към тях се заменило с дълбоко разочарование, със скептицизъм, с бягство в света на ирационалната, мистичната, теологичната представа за живота, с обръщане към най-назадничавите, остарели, реакционни политически идеи. Само марксисткият диалектически материализъм се оказал способен да обясни същността на мнимата „обща" духовна криза и да покаже, че това е криза само на буржоазната мисъл, която отразява загниването на капитализма, навлязъл в епохата на своето окончателно разпадане. Но за средата, където се възпитавал Дьо Гол, идеите на марксистите оставали книга, затворена със седем ключа. Тук търсели изход от кризата не чрез по-дълбоко познаване на действителността, а чрез отдалечаване от нея, по-точно чрез извращаване на тази действителност в интерес на господствуващите социални сили. Класовият страх се изразявал в клевета срещу науката.

Емил Бутру, първият, когото споменава Дьо Гол между своите духовни наставници, развивал теорията за случайността, несъвършенството и преходността на природните закони. Той се опитвал да съгласува развитието на науката с идеализма, с решаващото значение на духовното начало.

Обаче несравнено по-голямо въздействие върху Дьо Гол оказала философската теория на Анри Бергсон, който се смятал за ученик на Бутру, но отишъл значително по-напред от учителя си. Много трудно е да се отговори на въпроса: къде е отишъл, в каква насока? Теориите на Бергсон са крайно сложни и противоречиви. В тях има положения, близки до разбиране на обективната диалектика на живота. Но у Бергсон преобладават идеалистични възгледи. Еклектичността на бергсонизма позволявала той да бъде интерпретиран различно в зависимост от интелектуалните и социалните наклонности.

Несъмнено е все пак, че запознаването с Бергсон помогнало на Шарл дьо Гол да затвърди някои особености на своето мислене. Бергсон разбирал, че изменчивостта на света е уни-

версална и гледал на процеса на развитието като на постоянно възникване на нещо качествено ново. Той призовавал към разбиране на необходимостта от действие, към проявяване на творческа енергия. И това твърде много допадало на Дьо Гол, който неведнъж цитирал мисълта на Бергсон: „... нито една от категориите на нашето мислене не съответствува напълно на жизнените явления. Напразно се стараем да вкараме живота в една или друга от нашите рамки — всички те са готови да се разпаднат, защото са твърде тесни, защото им липсва гъвкавост, особено за онова, което ние бихме желали да вместим там. Нашето разсъждение, толкова уверено, когато се отнася до инертни явления, е стеснено върху тази основа". И ние ще видим по-нататък как Дьо Гол, не доверявайки се на някои стари, привични идеи, често ще предлага неочаквани, смели, оригинални решения.

Но от какво ще бъдат продиктувани те? За да отговорим на този въпрос, трябва да споменем за Бергсоновата теория за интуицията и разума. Бергсон смятал, че интуицията твърде много превъзхожда интелекта. Когато взема практически решения в ситуации, съдържащи много неясноти, Дьо Гол винаги ще се ръководи от интуицията си. Но за разлика от Бергсон съвсем не омаловажава значението на интелекта. „Необходимо е — писал той — човешкият разум да придобие интуиция, като съчетае инстинкта с ума."

Склонността към бергсоновския интуитивизъм добре се съчетавала у Дьо Гол с неговата основна, генерална идея: превъзходството на понятието за нацията и нейното величие като висша ценност. Наистина, нима патриотизмът, както и национализмът (категории съвсем не еднозначни, но все пак родствени) не са резултат не само на разума, на интелекта, но и на вродения инстинкт, чувството, интуицията?

Дьо Гол попаднал под обаянието на Бергсон — при това за цял живот — очевидно и заради великолепната литературна форма на произведенията му. Не случайно по-късно на Бергсон била присъдена Нобеловата награда за литература. А склонността именно към литературно, образно възприемане на идеите е характерна черта на Дьо Гол.

Най-после трябва да се каже, че Шарл дьо Гол не е получил никакво специално философско образование. Все пак не може да се приеме за сериозен класът по философия в колежа на

йезуитите! Що се отнася до впечатлението, което Бергсон произвеждал върху читателите, особено в младите години на нашия герой, не може да не се вземе под внимание, че целият стил на Бергсоновата философия с нейните декларации за свободата на духа и необходимостта от творчество се оказал поблизо от всичко друго до равнището на хората, склонни „да философствуват", без да се затрудняват със сериозно изучаване на философията. Възможно е именно така да е било и с Шарл дьо Гол.

Неговият духовен хоризонт все още не е очертан. Друга звезда, излъчваща върху него „тайнствено очарование", било творчеството на известния поет и публицист Шарл Пеги. Той е твърде ярка, талантлива, противоречива и сложна фигура. Пеги се е родил в обикновено селско семейство, фанатично предано на католическата църква, но още на младини се оказал сред най-големите представители на прогресивната интелигенция. В епопеята на „делото Драйфус" той застанал в редиците на републиканците и социалистите против милитаристите, клерикалите и шовинистите. Известно време Пеги бил близък на Жан Жорес и Ромен Ролан. След това става жертва на духовната криза, засегнала буржоазната интелигенция, и един от проповедниците на национализма и католицизма. Докато през 90-те години на миналия век той яростно се изказвал против Бергсон, отхвърляйки неговите съмнения в ценността на разума и науката, по-късно е страстен поклонник на този философ.

Пеги бил талантлив поет и под неговото перо дори реакционният национализъм изглеждал в облагородена форма. Той представял в романтична светлина миналото на Франция, особено Жан д'Арк, прекланял се пред войниците на Великата френска революция и гвардейците на Наполеон. Той създал мистичния, обгърнат от религиозен екстаз образ на майката-родина, романтичния образ на Франция с нейната особена, възвишена съдба. Естествено неговите произведения не можело да не срещнат отклик в душата на младия Шарл дьо Гол. Той бил подготвен за това още през детството, което било озарено от патриотичната романтика на Едмон Ростан.

Влиянието на Пеги върху Шарл се чувствува в много произведения и изказвания на Дьо Гол, без да се говори за онези случаи, когато направо цитира стихове от любимия поет на своята младост. Неговите образи, неговите мисли той ще

носи през целия си живот. Техният отзвук се долавя в първите редове на „Военни мемоари“ на Дьо Гол, които се появяват почти половин век след описваните години: „През годините на моя живот аз си съставих собствена представа за Франция. Тя е породена както от разума, така и от чувствата. В моето въображение Франция се възправя като страна, на която подобно на приказна принцеса или мадона от старинните фрески е отредена необичайна съдба. Инстинктивно у мен се е създало впечатлението, че провидението е предопределило Франция за велики дела или тежки изпитания. А ако въпреки това се случва върху действията ѝ да се сложи печатът на посредствеността, в това аз виждам нещо противоестествено, за което са виновни заблуждаващите се французи, но не и гений на нацията.“

Тъй като сега става дума за годините на младостта, когато Дьо Гол избирал своя жизнен път, не може да се отмине една от страните в творчеството на Пеги — неговото страстно преклонение пред армията, войнишката чест, военната слава на Франция. Образът на войника в произведенията на Пеги е свързан с най-високи идеали и чувства. Ненапразно Андре Мороа пише, че Пеги „трябва да се чете с ритъма на марш... Неговата проза напомня полкови песни.“ Войната не само не го плашела, той мечтаел за нея като за средство за възвеличаване на Франция.

Но с още по-високо барабанно биене отеквали в съзнанието на Дьо Гол произведенията на друг талантлив писател с националистична насока — Морис Барес. За разлика от Пеги той вече по времето на „делото Драйфус“ стоял твърдо в строя на крайната реакция. Но като него в изтънчена литературна форма придавал на понятието нация мистичен характер и разработвал националистична доктрина за възпитаване в патриотичен дух чрез грижливо запазване на историческите традиции в отделните френски области, особено в Лотарингия, родното място на Барес. Националистичният дух в произведенията на Барес придобивал шовинистичен характер, когато защищавал идеята за реваншистка война против наследствения враг — Германия.

Идейното влияние на Барес върху Дьо Гол се оказало не по-слабо и в областта на вътрешната политика, в която Барес участвувал активно като депутат. Той бичувал безпощадно и справедливо разлагащия се парламентарен строй на Третата

република, корупцията, политиканството и цинизма на управляващия елит. Неговият антипарламентаризъм обаче носел реакционен характер, тъй като мечтаел да замени тогавашния строй макар и не с монархия, но с някаква форма на републиканска „силна власт", с националистична диктатура.

По-късно един от най-компетентните биографи на Дьо Гол — Жан-Ремон Турну, позовавайки се на изказване на Барес, в което се концентрира политическата му философия, че „националнизмът ръководи вселената", ще подчертае: „Това съответствува много точно на мислите на генерала."

През младостта на Дьо Гол освен Бергсон, Пеги и Барес и други духовни кумири замайвали главите на буржоазната младеж. Сред тях би трябвало да се спомене поне Шарл Морас, който шумно и претенциозно рекламирал своя „интегрален национализъм". Много от възгледите на Морас съвпадали с идеалите, вече възприети тогава от Дьо Гол. Обаче той никак не споделял, макар и не без съжаление, убеждението на Морас, че е жизнено необходимо за интересите на Франция възстановяването на монархията. Дьо Гол разбирал, че този архаичен роялизъм още повече ще задълбочи вътрешните конфликти във френското общество. При това в своята ненавист към демокрацията Морас стигал до ексцесии на мракобесие, което компрометирало националистическата идея.

В бъдеще Морас закономерно ще се окаже официален философ на Петен, т. е. във враждебния на Дьо Гол лагер. Именно тогава генералът ще произнесе фразата: „Морас имаше толкова ум, че полудя.". Но въпреки това не можем да не отбележим приликата на някои политически идеи на Дьо Гол с възгледите на Морас, с неговото предпочитание към политиката и волунтаризма.

Впрочем по-късно, когато ще издаде своята първа книга „Смут в неприятелския лагер", Дьо Гол ще му изпрати екземпляр със следния надпис: „На Шарл Морас с почтително уважение. 24 март 1924 — Ш. дьо Гол."

Във връзка с влиянието на Шарл Пеги, Морис Барес и други писатели, вдъхновявани от патриотични идеали, допуска се, че на военното поприще Дьо Гол бил призован от поезията, а не от военната тръба на грубия шовинизъм. И наистина Дьо Гол е далеч от вулгарно-шовинистичните, расистките възгледи на „Лигата на патриотите", възглавявана от полупобъркания фа-

натик Пол Дерулед, най-крайния от всички привърженици на реваншистката война. Не, неговата идея за нацията, за родината е по своему възвишена и поетична. И той искрено вярва в нея, както и че във Франция армията преди всичко пази и култивира така скъпите за сърцето му традиции на миналото. Но всичко това не само не изключва, а напротив — подчертава социалната обусловеност на неговата поезия, която се определя от произхода, средата и възпитанието му. Националистите винаги твърде умело са си присвоявали монопола върху благородството, безкористието, героичната доблест. Това, което в действителност било користно и долно съперничество между капиталистическите държави, те представяли като сантиментални идеологически конфликти.

Разбира се, Дьо Гол по своите възгледи стоял по-високо от примитивния шовинизъм на „лигата на патриотите". Но разликата не се ли заключавала в равнището на образоваността, в това, че той принадлежал към интелигентната част на буржоазията, притежаваща повече или по-малко висока култура? При това той възприел изключително консервативния, реакционен неин аспект. А нали в младежките години на Шарл дьо Гол френската култура блестящо се представяла и от такива хора на прогреса като Жан Жорес в политиката и Ромен Ролан и Анатол Франс в литературата. Те съвсем не били по-малки патриоти от Пеги или Барес. Обаче техният патриотизъм носел прогресивен, хуманен, народен характер. Той се съгласувал с благородните стремежи към справедливо социално преустройство на френското общество. Не се ли оказали те затова така безкрайно далеч от онзи път на духовно развитие, по който вървели Дьо Гол и много млади хора на неговата възраст, израснали и възпитани в буржоазна среда? А сред тях вече дълбоко се били вкоренили настроения и възгледи, които неспирно се развивали след Френско-пруската война и сега рязко се засилвали във връзка с възраждането на мощта на Франция и заплахата от нова война в Европа, особено доловима на фона на постоянните конфликти във френско-германските отношения.

В известния си роман „Жан Кристоф" Ромен Ролан прекрасно показва развитието на националистичните и милитаристичните настроения сред тогавашната буржоазна младеж във Франция. Той пише: „На тези деца, които познаваха вой-

ната само от книгите, не струваше нищо да ѝ припишат несвойствена красота. Те станаха агресивни. Преситени от мира и от отвлечени идеи, те прославяха „наковалнята на сраженията", върху която някога им предстоеше с окървавен юмрук да изковат френското могъщество."

Ромен Ролан беше велик реалист и в своите произведения създаваше типични образи и ситуации. И това се потвърждава по-специално от примера с Дьо Гол. Ето какво пише в мемоарите си, като си спомня за младостта: „Трябва да кажа, че в ранната ми младост войната не ми внушаваше никакъв ужас и аз превъзнасях онова, което още не бях имал случай да изпитам. Бях уверен, че на Франция е съдено да премине през горнилото на най-големи изпитания. Смятах, че смисълът на живота се състои в това да извърша в името на Франция чутовен подвиг и вярвах, че ще дойде ден, когато ще ми се предостави такава възможност."

...През лятото на 1908 г., завършил успешно в Белгия колежа „Светото сърце", Шарл дьо Гол се завърнал в Париж. Решението му да стане офицер, а също и изборът на военното учебно заведение били одобрени от родителите му. Специалното военно училище Сен Сир наравно с Политехниката откривало вратата си съвсем не за всички. В него, както и по-рано, се възпитавали синовете на „отбрани семейства", преди всичко благороднически. Другите военни училища, като Сен Мексанското и Сомюрското, били предназначени за младежите от дребната буржоазия. На младежа, завършил Сен Сир, се откривал път към успешна кариера. Ето защо да се постъпи тук не било така лесно. Но бащата на Шарл дьо Гол бил спокоен за сина си. Йезуитите отдавна контролирали постъпващите в Сен Сир. Тук попадали почти изключително техни възпитаници, които след това съставяли елита на армията. Наистина сега йезуитите официално били изгонени. Но тайно, по околни пътища, те запазили влиянието си. Ето защо Шарл дьо Гол не се учудил, когато, влизайки в подготвителния за постъпване в Сен Сир клас на колежа „Сен Станислав", срещнал сред преподавателите хора, които добре познавал от ученето си в йезуитския колеж на ул. „Вожирар". Освен това баща му завеждал тук учебната част.

А след година, през август 1909 г., Шарл дьо Гол успешно издържал приемните изпити в Сен Сир. За него тези изпити,

за които се носели легенди, се оказали леки, но не затова, че имал добра училищна подготовка — друга била причината. Още преди изпитите трябвало да мине специална комисия, съставена от офицери и обикновено бивши възпитаници на йезуитите. Комисията определяла „общата годност", която зависела от произхода, семейните връзки, репутацията. Само „благонадеждните", само „благонамерените" можели успешно да минат проверката. Това бил добре нагласен механизъм за социален подбор, който осигурявал безукорна реакционност на офицерската каста. Данните на Шарл дьо Гол позволявали да се открие у него „годност" и той бил приет.

И така мечтата му се сбъднала! Открит бил пътят към армията — великата носителка на националната чест и слава!

Така мислели и много от онези щастливци, които като Дьо Гол били приети в Сен Сир. Те били отбрана младеж от гледище на шовинистите и реакционерите. Пред тях се произнасяли речи, подобни на тези, които влагал в устата на един от своите литературни герои младият офицер-благородник Пол Бурже, писател-шовинист, който като Морис Барес прославял войната. „В днешно време във Франция за човека в нашето положение съществува само една достойна кариера: военната... Докато нашата страна е в ръцете на всевъзможна сган и докато съществува задачата да бъде победена Германия, нашето място е в единственото неопетнено кътче, което още е останало: армията..."

В действителност в „неопетненото кътче" вече нямало място за петна — било опетнено от край до край. Почти един век след Наполеон френската армия не била завоювала никакви значителни славни победи. Затова пък в сметката ѝ се били натрупали доста безсмислени кървави престъпления и авантюри. Като неизлечимо петно лежало върху нея позорното поражение във войната от 1870 г., символизирано от думата „Седан". А после кървавата чудовищна разправа над парижките патриоти-комунари превърнала армията в палач на народа. Наистина били заграбени немалко колонии в резултат на „победите" над невъоръжените туземци. „Делото Драйфус" разкрило гнусната картина на разложението на военната върхушка. Армията се проявила единствено само в уличните стълкновения с френските работници. Традиционното за Франция обожаване на армията, на мундира, на знамето, отстъпило

място на недоверието и презрението. Не случайно в края на века броят на кандидатите за военното училище в Сен Сир бил около 2000, а през 1908 г. — само 700. Малцина, подобно на Шарл дьо Гол, запазили вярата и надеждата си в армията. „Когато аз постъпих на военна служба — спомня си той, — армията заемаше твърде голямо място в живота на народите. Подхвърлена на нападки и оскърбления, тя спокойно и с тайна надежда очакваше, че ще дойде ден, когато всичко ще зависи от нея."

А в очакване на този ден за втори път през живота му се случва да почувствува върху личната си участ неудобството на републиканската демокрация. Първия път след изгонването на йезуитите трябвало да завърши колежа в Белгия. Сега му предстояло ново неприятно изпитание. През март 1905 г. републиканците, за да запълнят някак си пропастта, която разделяла във френската армия офицерската каста от масата на войниците, успели да прокарат закон, според който всеки младеж, приет в Сен Сир, бил длъжен една година да служи като прост войник.

Дьо Гол смята за твърде съмнителна системата, според която, за да се научиш да командуваш, трябва да се научиш да се подчиняваш. По-склонен е да мисли, че съдбата отрежда всекиму достойна за него участ, затова ненавижда предстоящото му изпитание и отрича неговата разумност. Но той има и съзнанието за необходимостта да се подчинява на неизбежното.

И ето Шарл дьо Гол е отново на север, в старинното градче Арас, сега център на департамента Па дьо Кале. Той служи там като войник в 33-и пехотен полк. Този дълъг като върлина пехотинец, стегнат в униформа, с тежката пушка на Лебел в ръце, безропотно, но мрачно изпълнява своя дълг. Караулене, учения, строева подготовка, уборка на широкия двор и тежка, непривична обстановка в мрачната казарма. Непознати, груби и прости хора с техните мечти за неделна отпуска и бутилка ракия, безсолни закачки, сбивания, грубости на сержантите, непривична войнишка чорба — с една дума всичко, каквото се полага в провинциалния гарнизон.

В малкото свободни минути редникът Шарл дьо Гол можел да се утешава с четене на един от своите любими автори — известния Алфред дьо Вини, който така проникновено пише

за участта на войника. Та нали произведенията на този страстен проповедник на любовта към воинската слава, който възпява възвишените понятия за чест и доблест, оказали немалко влияние върху решението на Шарл дьо Гол да отиде в армията. Но сега вниманието на младия пехотинец се привлича повече от ония места в книгата на Дьо Вини „Неволята и величието на войника", където той, военният до глъбините на душата си човек, изказва суровн истини за войнишкия занаят: „Армията е нация в Нацията: това е една от злините на нашето време..., някакво живо същество, изтръгнато от голямото тяло на Нацията, а това същество прилича на дете — до такава степен е недоразвит неговият ум, до такава степен му е забранено да се развива. Съвременната армия, щом се върне от война, се смята за нещо като жандармерия. Тя сякаш се срамува от собственото си съществуване и не разбира нито онова, което върши, нито онова, което е в действителност."

Нима това можело да не посее семената на съмнението, които неизбежно ще израстат в бъдеще? Младият човек със смесено чувство се съгласява, че войникът е „най-тъжната отживелица на варварството сред хората, но че заедно с това няма нищо по-достойно за грижата и любовта на Нацията от семейството на обречените, които понякога й донасят такава слава".

Но ето и едно място, което му било най-необходимо в неговото положение: „Всичко възвишено, което благоразумният човек може да внесе в занаята на войника, се заключава, както ми се струва, не толкова в бойната слава, колкото в умението му достойно и безропотно да понася лишенията и да изпълнява неотклонно своите задължения, понякога омразни."

Алфред дьо Вини задълго ще остане един от любимите автори на Дьо Гол и той ще го цитира дори и когато не се учи от него... Но в оня момент му се налагало да премине през изпитанията и това му се удава. Пък и неговата участ се оказала не чак толкова тежка, защото на ръкава му имало особена нашивка, която показвала, че е офицерски кандидат и в казармата е само временен гост. Такива като него в много отношения били приравнявани с подофицерите и затова службата им била значително по-лека, отколкото на обикновените войници. А главното — пред него било желаното бъдеще. И макар че Шарл дьо Гол се държал още по-отчуждено и над-

менно, той както винаги изпълнявал своите скромни задължения подчертано безупречно. Попитали началството му защо образцовото поведение на войника не се отбелязва с повишение. На това капитан Тюни отговорил: „Нима искате да назнача за сержант момък, който намира себе си подходящ за ролята на главнокомандуващ?"

Капитанът знаел за какво говори. Макар че неговият войник, по-точно сержант, изпълнявал старателно службата си на редник, едва ли е мечтаел само за сержантски нашивки. В Арас Шарл дьо Гол отново почувствувал така опиянилия го полъх на историята. Някога този град бил обсаден от Ришельо. По-късно Тюрен победил тук великия Конде, който тогава воювал заедно с испанците против френския крал. И много други неща напомняли в Арас за миналото и будели размисъл у Дьо Гол. Той значително по-малко мислел за живота на съвременна Франция, отколкото за нейната история. Пък и как можело да бъде другояче, щом стените на казармата здраво ограждали войниците на Републиката от всичко, което вълнувало страната. На тях не се препоръчвало да четат вестници. Ако офицер видел в ръцете на редник социалистическия вестник „Юманите" на Жорес, това произвеждало ефект на избухнала бомба. Естествено, четенето на шовинистичния „Аксион франсез" на Морас не се забранявало.

А как живеела Франция? Още в края на 1905 г. бил окончателно прокаран законът за отделяне на църквата от държавата. Постепенно затихнал шумът на схватките около изгонването на религиозните конгрегации. По израза на един красноречив министър небесните огньове, които отвличали вниманието на тружениците от земните работи, окончателно загаснали.

Но затова пък огънят на битката между работническата класа и капитализма се разгарял все по-ярко. Само през 1909 г., същата година, когато Шарл дьо Гол постъпил в Сен Сир, във Франция станали 1025 стачки. Класовата борба се превръщала в гражданска война. Войниците все по-често били извеждани от казармата и били принуждавани да стрелят срещу работниците. Наистина през лятото на 1907 г. войниците в един полк на френската армия обърнали оръжието на другата страна. Но за това в казармите не се осмелявали да говорят дори шепнешком. Тук много неща се представяли по-другояче, а не както

били в действителност. Стачките на работниците от пощите или от железниците се обяснявали на войниците като машинации на чуждестранни шпиони. Впрочем в началото на октомври 1910 г., тъкмо когато Шарл дьо Гол заминавал за Сен Сир, след като завършил своята войнишка служба, се разразила всеобщата стачка на железничарите. Тя започнала по северните пътища, които свързвали Арас с Париж. Само това му липсвало, да закъснее да се яви в определения срок! Съдбата го предпазила от неприятности, нали в далечното бъдеще и без туй го чакали много главоболия поради тези „безсмислени" стачки.

И така, през октомври 1910 г. той е вече пълноправен „сирар" — така на военен жаргон наричали курсантите от Сен Сир. По онова време, както свидетелствува неговият портрет, Шарл дьо Гол на своите почти двадесет години бил великолепен. Красив мундир с лъскави копчета и тока на колана прилепвал към дългото му и тогава твърде стройно тяло. На раменете си имал разкошни червени еполети. Шията му била стегната с висока яка със златна везба. На главата му (както било редно — остригана с машинка) блестяла каска с бухнал бяло-червен плюмаж. Ръцете му с бели ръкавици уверено почивали върху дръжката на сабята. В открития му поглед се четели увереност и твърдост.

А ето го в строя с пушка на рамо. Той стои в първата, редица на първи взвод, първият отдясно. Защото момчето, което преди десет години беше малък възторжен зрител на „Орлето", сега достига почти два метра височина! Когато се раздава командата „равнис!", само той остава неподвижен — всички останали в редицата мигновено обръщат глави и устремяват поглед към неговия профил. Когато строят марширува, от него — деснофланговия — зависи отмереността и точността на движението. Не си ли е спомнял той пак за своята особена, „щастлива звезда"?

Двуметровият Шарл, както веднага го нарекли, е съвсем свое момче, нали? Така говорели другарите му. Скрил своята хладна гордост, той безропотно понасял подигравателното посрещане от страна на старите войници, или „бизютажа", както казват французите. Тази процедура „старите" прилагат към всеки новак във всяко учебно заведение на Франция и досега. Какво били измислили те за него? Достатъчно било да

видят доста изпъкналия му нос... Естествено, накарали го да се качи на масата и да рецитира знаменития монолог за носовете от „Сирано дьо Бержерак". Знаел Ростан наизуст и без да се запъне нито веднъж, издекламирал този дълъг текст. Изпод самия таван се разнасяло: „Клин, скала, планински връх — не, полуостров цял..."

Сега Шарл дьо Гол получава още и прякора „Сирано". Нима се е изменил и е показал веселия и открит характер на знаменития герой на Ростан? Понякога изглеждало, че е така, тъй като не изоставал от другите в момчешките лудории. В едно от самодейните представления с успех играел ролята на младоженец в селска сватба, което е зафиксирано от запазена снимка. Друг път му възложили ролята на клоун. Какво пък, в по-нататъшния му живот ще му се налага да играе всякакви роли... В края на краищата мнозина скоро разбрали, че това било само съзнателен данък на другарството. Неговият надменен и затворен характер не можел да не се прояви, с което си и заслужил още един прякор: „Петела".

Учебната програма и дневният режим в сенсирското училище били доста напрегнати. Класните занятия по военна история, география, топография, администрация и право, фортификация и артилерия се свързвали с практика на плаца, с усилена физическа подготовка. Фехтовка, гимнастика, езда, стрелба по цел в стрелбището и, разбира се, неизбежните (а някои и за някого „унизителни") задължения за почистване на оръжието, обмундировката, обувките и помещението. От утринната тръба до вечерната заря всичко било разчетено. Наистина, имало и „прозорци": свободни час-два. Шарл дьо Гол както винаги много четял или ходел на разходка с другари. По-точно това не били другари, а събеседници. От младини и до края на дните си ще бъде близък само на себе си. Той нямал никакви особени връзки с бъдещите маршал Жуен и генерал Бетоар, учещи сега заедно с него, чиято съдба след много години ще се сблъска с неговата. Повече или по-малко постоянни негови спътници били Сийес, Минера и Дит. Разсъждавайки и спорейки, младежите се разхождали под кленовете и брястовете около Сен Сир Екол, както се наричало мястото, разположено недалеч от Версай. Те минавали покрай старинния павилион, където някога Луи XIV се срещал със своята фаворитка маркиза дьо Ментенон, основала през 1686 г. в Сен

Сир училището за благородни девици, в чийто помещения при Наполеон било настанено военното училище.

Имало достатъчно поводи за разговори. Не особено подготвени, за да разбират същността на новите политически конфликти, раздиращи Франция, те с огорчение осъждали републиканските политици, които се суетели около образуването на сменящите се непрекъснато кабинети. Те негодували срещу антимилитаристичната пропаганда на социалистите, за които можели да имат само изопачена представа под влияние на националистическите вестници, поставящи наравно интернационализма и националната измяна.

Разбира се, военните въпроси били особено близки на бъдещите офицери. Заплахата от война все по-силно започвала да се чувствува. Европа била разделена вече на враждебни военни коалиции — страните на Антантата, т. е. Франция, Англия и Русия — от една страна, Германия, Австро-Унгария и Италия — от друга. Двата лагера се въоръжавали усилено и се готвели за война за разпределяне на света. Особено силно дрънкала оръжието кайзерова Германия. Германския империализъм, смятайки се за измамен при подялбата на колониите, се взирал алчно към съседна Франция, съумяла въпреки разгрома си през 1870 г. да създаде огромна колониална империя. Точно през първото десетилетие на XX в. Франция се борела за господство над Мароко.

На 1 юли 1911 г. в мароканското пристанище Агадир неочаквано влязла германската канонерка „Пантера", а наскоро след това вместо малкия морски съд се появила страшната сянка на крайцера „Берлин". Германският печат приветствувал горещо тази операция. „Ура! Ние действуваме!" — писал един от вестниците. Във въздуха замирисало на барут. Но не се стигнало до война, защото не всички държави от Антантата били подготвени за нея, всички разбирали, че това е само отсрочка. Агадирската криза отворила очите дори на крайните оптимисти, че войната е близо.

Шарл дьо Гол, както и повечето от другарите му в Сен Сир, не изпитвал страх пред войната. Тези млади националисти мечтаели за времето, когато победоносна Франция ще си възвърне Елзас и Лотарингия, ще разшири територията си до естествената й граница — Рейн, ще увеличи колониалното си могъщество и ще се превърне със силата на оръжието си в

могъща държава в Европа. Главният въпрос за тях бил какво трябвало да бъде това оръжие, как трябвало да бъде организирана и снабдена френската армия. Бъдещите офицери спорели най-вече за ролята на този или онзи род войски, за новата военна техника, за разните проекти за реформи на френската армия. Горещи разисквания например предизвиквало твърдението на генерал Жофр: „Авиация ли? Това е спорт. За армията тя е нула!"

На 1 октомври 1912 г. Шарл дьо Гол завършил Сен Сир и получил чин младши лейтенант. С успеха си взел 15-о място във випуска от 211 души, което било много почетно. Но поради характера си той имал вече недоброжелатели. Един от преподавателите му дал такава характеристика: „Отличава се със средни данни във всяко отношение с изключение на ръста си." По ирония на съдбата бъдещият бележит политически деец на Франция през XX в. при получаване на офицерското си звание положил традиционната клетва, че никога няма да се занимава с политика.